

REKONŠTRUKCIA UZÁVERU JASKYNE OKNO V DEMÄNOVSKEJ DOLINE

Ján Zelinka

Jaskyňa Okno, ktorej vchod je vo výške 916 m n. m., predstavuje najvyššiu a najstaršiu doteraz známu jaskynnú úroveň na pravej strane Demänovskej doliny. Je typickým príkladom riečnej jaskyne značne zanesenej alochtónnymi sedimentmi, ktoré v minulosti jej zasintované časti konzervovali pred zvetrávaním. V súčasnosti túto funkciu plní betónový múr vybudovaný na konci Výskumnej chodby.

Vstupné časti jaskyne sú známe oddávna. V literatúre ju prvýkrát opísal M. Bel v rokoch 1723 a 1736. Publikoval výsledky výskumu Juraja Buchholtza ml. z rokov 1719–1723. Súčasnú dĺžku 930 m jaskyňa dosiahla hlavne objavmi pražských skautov roku 1921 a počas výskum-

ných a sprístupňovacích prác v rokoch 1923–1925. Jaskyňu vo vlastnej réžii sprístupnil a pre verejnosť otvoril 12. júla 1925 vtedajší majiteľ pozemku Ladislav Povolný, čím sa zaradila medzi najstaršie sprístupnené jaskyne na Slovensku. Povolný sa pričínal aj o ochranu jej výzdoby pomocou kovových pletív, čo je v tomto prípade veľmi pozitívny krok. Zároveň dal upraviť prístupové trasy k jaskyni a vybudovať drevené schodisko cez Tunelovú jaskyňu, ktoré je funkčné aj v súčasnosti. Hneď za vchodom do jaskyne, na začiatku Výskumnej chodby, inštaloval drevenú uzamykateľnú bránu, ktorá mala zabrániť vstupu nežiaducich návštevníkov. Po uzatvorení jaskyne v roku 1928 z konkurenčných dôvodov

sa skončila aj starostlivosť o jej podzemné priestory.

Časté živelné návštevy jaskyne, ktoré sa začínajú od tohto obdobia až po súčasnosť, sa podpísali na značnej devastácii jej interiéru. Tento fakt dokumentuje aj množstvo záznamov zhromaždených v dokumentácii krasových javov v Slovenskom múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Uvádzajú, že sa vykonali viaceré opravy vstupného uzáveru i vybudovanie betónového múru s uzamykateľnou mrežou pred Sieňou smútočnej vrby (presný dátum sa nám nepodarilo zistiť), ktorej konštrukciu neraz poškodili „tiežjaskyniari“. Viaceré technické denníky vzťahujúce sa na jaskyňu

Okno opisujú aktivity dobrovoľných jaskyniarov, členov Slovenskej speleologickej spoločnosti, pôsobiacich v Demänovskej doline, ktorí sa snažili vyriešiť problém zamedzenia vstupu do zasintrovaných častí jaskyne. Prvý záznam od V. Žikeša z roku 1977 informuje o vykonaní rekonštrukcie rámu a mreže. O desať rokov neskôr I. Kundis opisuje opravu a uzatvorenie poškodeného uzáveru. J. Dzúr spomína, že počas dvoch pracovných akcií začiatkom roku 1989 z jaskyne vyniesli pôvodné pletivo na ochranu sintrovej výzdoby spolu s drevenými chodníkmi zo sprístupnenia jaskyne. Vtedy zdemontovali aj zvyšok pôvodného dreveného uzáveru vo vchode do jaskyne, ktorý už značne podľahol rozkladu a spôsoboval v jaskyni rozširovanie plesní a ďalšie znečistenie.

V zmysle štatútu Správy slovenských jaskýň sa od 1. apríla 1996 jej pôsobnosť rozšírila aj

na jaskyne vývojovo súvisiace so sprístupnenými jaskyňami. Preto do jej kompetencie sa začlenila aj ochrana a starostlivosť o jaskyňu Okno. Od začiatku roku 1998 koordinuje a vykonáva speleologickú strážnu službu, ktorá zistila viaceré negatívne prejavy v jaskyni a jej okolí, ako aj nežiaduce návštevy a bivačovanie. S tým súvisí znečisťovanie bezprostredného okolia jaskyne odpadkami a ohniskami, vyrubovaním stromov a pod.

Preto sa Správa slovenských jaskýň rozhodla vykonať rekonštrukciu uzáveru v pôvodnom múre. Vymenil sa jestvujúci rám a mreža za nový uzáver, ktorý by na základe doterajších skúseností Správy slovenských jaskýň s uzatváraním vchodov do jaskýň mal mať dlhšiu funkčnosť a trvácnosť. Nový uzáver vyrobila a koncom júna 1999 osadila firma IMAD z Dúbravy, ktorá má s touto činnosťou bohaté skúsenosti.

Vlastný uzáver je pevnej kovovej konštrukcie, vyhotovený z nerezového plechu, čím je zabezpečená jeho odolnosť voči korózii. Osadený je do mazateľných, proti sebe postavených pántov. Na rozdiel od pôvodnej mreže je nový uzáver plný, čím by sa mali zachovať pôvodné speleoklimatické pomery jaskyne v tej podobe, ako boli pred prepákaním sedimentov v nánosovom síťone na konci siene Smútočnej vrby. Zo strany jaskyne je vybavený uzamykateľnou petlicou. Uzáver by nemal ovplyvniť ani rozšírenie kolónie netopierov, ktorá podľa záznamov chiropterológov na hibernáciu využíva len Výskumnú chodbu.

Od rekonštrukcie uzáveru jaskyne Okno ubehol takmer rok. Za ten čas sme síce nezaznamenali pokles nežiaducich návštev, no uzáver nejaví známky poškodenia a nefunkčnosti, čím sa podarilo naplniť pôvodný zámer a zachovať sintrové časti jaskyne v súčasnom stave.